

KSZTAŁTOWANIE STRUKTURY MAJĄTKOWO-KAPITAŁOWEJ W OPINIACH ZARZĄDZAJĄCYCH PRZEDSIĘBIORSTWAMI ROLNICZYMI

Mirosław Wasilewski, Piotr Zabadała
Szkola Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Abstrakt. W opracowaniu przedstawiono opinię zarządzających przedsiębiorstwami rolniczymi z zakresu analizy relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych. Określono także opinie na temat analizy składników majątkowych i źródeł ich finansowania oraz preferencyjnego wykorzystania kredytów w finansowaniu majątku. Kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do trwałych analizowało średnio 57,6% zarządzających, a głównym motywem ich przeprowadzania był wpływ na płynność finansową przedsiębiorstw. Zarządzający analizują relacje kapitału stałego do wybranych składników majątkowych ze względu na bezpieczeństwo w funkcjonowaniu w dłuższym czasie. Zarządzający zwracają szczególną uwagę na przeprowadzanie analiz między poszczególnymi składnikami majątku, a źródłami ich finansowania. W tym zakresie przedsiębiorcy opowiedzieli się za tym, aby majątek trwały był finansowany kapitałem własnym oraz zobowiązaniami długoterminowymi. Przedsiębiorcy stwierdzili, iż preferencyjny kredyt długoterminowy zaciągają do finansowania majątku trwałego ze względu na to, iż jest najtańszym źródłem finansowania. Zarządzający kredyt krótkoterminowy przeznaczają głównie na zakup materiałów do produkcji, jednak zdecydowanie wolą finansować majątek obrotowy kapitałem własnym.

Słowa kluczowe: relacje majątkowo-kapitałowe, relacje aktywów obrotowych do trwałych, relacje kapitału stałego do wybranych składników majątkowych

WSTĘP

Środki trwałe w przedsiębiorstwie rolnym decydują o wielkości i jakości produkcji. Wprowadzanie nowoczesnych środków produkcji przyczynia się do większej konkurencyjności oraz innowacyjności przedsiębiorstwa. Trzeba mieć na uwadze, iż środki trwałe przedsiębiorstwa rolniczego są bardzo różnorodne. Wynika to z wielokierunkowej działalności przedsiębiorstw rolniczych [Adamowski 1973]. Aktywa trwałe uczestniczące w procesie działalności stanowią bardzo kosztowne składniki majątku przedsiębiorstwa. Dlatego ważną rolę w przedsiębiorstwie rolniczym odgrywa zarządzanie aktywami trwałymi. Gospodarowanie majątkiem trwałym obejmuje wiele operacji, które polegają na podejmowaniu określonych decyzji, co z kolei wyznacza kierunek działań, zadań i ich realizację w konkretnych sytuacjach [Tkaczuk 2004]. Rzeczowe aktywa trwałe pełnią ważną rolę w prezentacji sytuacji finansowej jednostki i decydują o operacyjnym potencjale przedsiębiorstwa [Karmańska i Walińska 2006]. Dogłębna i szczegółowa analiza efektywności zarządzania aktywami trwałymi przyczynia się do sukcesu jednostek gospodarczych [Jagielska 2006]. Majątek obrotowy (aktywa bieżące) umożliwia stabilny rozwój przedsiębiorstwa w dłuższym czasie [Folga 2009]. Majątek obrotowy przyczynia się do kształtowania płynności finansowej przedsiębiorstwa. Problematyka płynności finansowej nie jest rozumiana jednoznacznie. Przez płynność rozumie się najczęściej zdolność do terminowego regulowania zobowiązań bieżących [Sierpińska i Jachana 2004]. W aspekcie majątkowo-kapitałowym płynność finansową wyraża się jako zdolność wzajemnych relacji zobowiązań krótkoterminowych i majątku obrotowego, stanowiącego zabezpieczenie terminowej spłaty zobowiązań [Wędzki 2002]. Poziomą płynność finansową podlega warunkom otoczenia i jest zmienny w czasie. W konsekwencji może doprowadzić to do niedoboru płynności bądź jej nadwyżki. Niedobór płynności dotyczy sytuacji, w której przedsiębiorstwo nie posiada wystarczającej gotówki, umożliwiającej spłatę zobowiązań. Nadwyżka płynności występuje w przypadku, gdy posiadana gotówka przekracza wymagalne zobowiązania. Można zatem stwierdzić, iż zarządzający podejmując określone decyzje, ponoszą ryzyko finansowe. W szerokim aspekcie ryzyko określa się jako możliwość wystąpienia odchyleń od stanów lub efektów oczekiwanych [Jajuga 1999, Jajuga 2000]. Zarządzając aktywami trwałymi oraz obrotowymi, przedsiębiorstwa zarządzający przedsiębiorstwami nimi kształtują odpowiednią strukturę majątkowo-kapitałową.

CEL I METODY BADAŃ

Celem opracowania jest określenie opinii zarządzających przedsiębiorstwami rolniczymi dotyczących kształtowania relacji aktywów obrotowych do trwałych. Dodatkowo zostaną przedstawione opinie dotyczące analizy składników majątkowych i źródeł ich finansowania oraz preferencyjnego wykorzystania kredytów w finansowaniu majątku.

Badania przeprowadzono w przedsiębiorstwach rolniczych z całej Polski i obejmują wszystkie województwa. Kwestionariusz wywiadu został wysłany do 150 przedsiębiorstw rolnych, a zarządzający odesłali 33 kwestionariusze. Dobór obiektów badawczych był celowy i dotyczył dużych przedsiębiorstw rolniczych, a do badań przyjęto te, których przedsiębiorcy wyrazili zgodę na udzielenie informacji. Przedsiębiorstwa rolnicze pogrupowano według czterech kryteriów. Pierwszym kryterium będzie wielkość powierzchni użytków rolnych. Powierzchnię użytków rolnych podzielono na trzy grupy: pierwsza grupa przedsiębiorstw – do 1000 ha UR, druga grupa – od 1000 do 3000 ha UR oraz trzecia grupa przedsiębiorstw – powyżej 3000 ha UR. Drugim kryterium grupowania przedsiębiorstw była wartość aktywów obrotowych. Wydzielono przedsiębiorstwa o aktywach obrotowych do 2,5 mln zł oraz przedsiębiorstwa powyżej 2,5 mln zł. Trzecim kryterium grupowania przedsiębiorstw jest wielkość kapitału własnego. Przyjęto grupę jednostek o kapitale własnym do 6 mln zł oraz grupę podmiotów o kapitale własnym powyżej 6 mln zł. Czwartym kryterium grupowania przedsiębiorstw była wartość kapitału obcego długoterminowego. W tej grupie przyjęto trzy wartości kapitału obcego długoterminowego: pierwszy – do 0,5 mln zł, drugi – od 0,5 mln do 1,5 mln zł, a trzeci – powyżej 1,5 mln zł. Nie jest to próba losowa, jednak można przypuszczać, że stwierdzenia w kwestionariuszu wywiadu odzwierciedlają tendencje w całej zbiorowości dużych przedsiębiorstw rolniczych. Badania przeprowadzono w 2011 roku, a ich pełny zakres został przedstawiony w rozprawie doktorskiej.

WYNIKI BADAŃ

Ustalanie relacji między aktywami obrotowymi a aktywami trwałymi pozwala ustalić politykę finansową przedsiębiorstwa. Kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych przedstawiono w tabeli 1. Średnio 57,6%¹

¹ W związku z tym, iż w zdecydowanej większości pytań zarządzający przedsiębiorstwami mogli zaznaczać co najmniej jedną odpowiedź, to uzyskane wyniki badań należy rozumieć jako % wskazań. Dla przejrzystości do opisu uzyskanych wyników wykorzystano

przedsiębiorców analizuje kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do trwałych, natomiast 42,4% respondentów nie bada tych zależności. Najwięcej zarządzających analizowała zmiany struktury aktywów w przedsiębiorstwach o powierzchni 1000–3000 ha UR (72,7% wskazań) oraz w tych wykorzystujących kapitał obcy długoterminowy do 0,5 mln zł (63,5%) i w jednostkach o kapitale własnym o wartości powyżej 6 mln zł (63% wskazań). Głównym motywem analizy zależności między aktywami obrotowymi a trwałymi według zarządzających była możliwość utraty płynności finansowej (średnio 45,5% odpowiedzi). Spośród analizowanych grup podmiotów zarządzający najczęściej analizowali relacje aktywów obrotowych do trwałych ze względu na płynność finansową w przedsiębiorstwach o kapitale obcym długoterminowym 0,5–1,5 mln zł (62,5%) oraz tych o powierzchni powyżej 3000 ha UR (60%). Zarządzający przedsiębiorstwami nie przywiązywali zbyt wiele uwagi, aby w przedsiębiorstwach aktywa obrotowe były wartościowo wyższe niż aktywa trwałe (średnio 12,1% wskazań). Może to oznaczać, iż zarządzający pogłębiając aspekt ten, aby wartość aktywów obrotowych była wyższa od trwałych, kierowali się potrzebami wytwórczymi przedsiębiorstw. Zarządzający przedsiębiorstwami również rzadko przeprowadzali analizy aktywów trwałych do obrotowych ze względu na aktualne potrzeby przedsiębiorstwa (średnio 9,1% wskazań). Najwięcej zarządzających kierujących się dopasowaniem aktywów trwałych do obrotowych w zależności od potrzeb przedsiębiorstw była w podmiotach o powierzchni 1000–3000 ha UR (27,3%) oraz w jednostkach o wartości aktywów obrotowych do 2,5 mln zł (20%). Świadczy to o tym, iż w tej grupie przedsiębiorstw zarządzający dostrzegają korzyści z przeprowadzania analizy majątkowych w szczególności, kiedy dotyczy to projektów inwestycyjnych. Generalnie można stwierdzić, iż zarządzający wykorzystują wyniki analizy relacji aktywów obrotowych do trwałych tylko do zabezpieczenia przed utratą płynności finansowej. Jeśli zarządzający nie analizowali kształtowania się relacji aktywów obrotowych do trwałych, to głównie dlatego, że nie widzieli takich potrzeb (średnio 30,3% wskazań). Najmniej odpowiedzi w tej kwestii odnotowano w przedsiębiorstwach o kapitale obcym długoterminowym – 0,5–1,5 mln zł (12,5%), a najczęściej odpowiedzi w podmiotach o kapitale własnym do 6 mln zł (50%). W pozostałych trzech grupach przedsiębiorstw odpowiedzi w tym zakresie były dość zróżnicowane i wahały się w przedziale 18,2–42,9%. Można zatem stwierdzić, iż przedsiębiorcy nie dostrzegają zalet analizy relacji majątkowych, gdyż nie dokonywali analiz relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych. Potwierdzeniem tego jest opinia, iż przedsiębiorcy po dokonaniu analiz nie dostrzegli ich wpływu na decyzje operacyjne i inwestycyjne (średnio 6,1%) oraz nie uznali, iż wykonanie analizy relacji majątku obrotowego i trwałego ma wpływ

określenie „%”. Natomiast w przypadku wyłącznie jednej odpowiedzi do zaznaczenia wyniki badań będą określane jako „% odpowiedzi”.



na wyniki finansowe przedsiębiorstwa (średnio 3%). Najwięcej zarządzających przedstawiających stanowisko, iż decyzje operacyjne i inwestycyjne nie mają wpływu na relacje aktywów obrotowych do aktywów trwałych było w przedsiębiorstwach o aktywach obrotowych do 2,5 mln zł (20%). Dodatkowo zarządzający nie stwierdzili, że brak jest technicznych i merytorycznych możliwości przeprowadzania analiz relacji majątkowych (średnio 3%). Takie stanowisko najczęściej zarządzających wyraziło w jednostkach o kapitale własnym do 6 mln zł (16,7%).

W tabeli 2 przedstawiono opinie zarządzających dotyczące zakresu analizy kształtowania się relacji kapitałowo-majątkowych. Głównym motywem analizy relacji kapitału stałego do wybranych składników majątku są gwarancje w zakresie bezpieczeństwa w funkcjonowaniu w dłuższym czasie (średnio 45,5% wskazań). Zasada ta najliczniej była stosowana w przedsiębiorstwach wykorzystujących kapitał obcy długoterminowy – 0,5–1,5 mln zł (75%). Najmniej zarządzających opowiadających się za tym stwierdzeniem jest w jednostkach o wartości kapitału własnego do 6 mln zł (16,7%). Przedsiębiorcy również analizują relacje kapitału stałego do wybranych składników majątku, gdyż uważają, że w przypadku nieprzestrzegania reguł rachunkowości dotyczących finansowania majątku trwałego tym kapitałem, może być to przyczyną utraty płynności finansowej (średnio 33,3%). Ten argument w największym stopniu zarządzający wyrazili w przedsiębiorstwach o kapitale obcym długoterminowym (50%) oraz w jednostkach o powierzchni powyżej 3000 ha UR (40%). Może to oznaczać, iż zarządzający ograniczają ryzyko związane z utratą płynności finansowej. Z kolei za mało istotny wpływ do przeprowadzania analiz relacji kapitału stałego do wybranych składników majątkowych zarządzający uznali to, iż kapitał stały powinien być co najmniej równy wartości aktywów trwałych przedsiębiorstwa (średnio 18,2% wskazań). Przeprowadzanie analiz z tego zakresu było wskazywane głównie przez zarządzających w jednostkach o wartości aktywów obrotowych nieprzekraczających 2,5 mln zł (40%). Jeżeli zarządzający nie analizowali relacji kapitału stałego do wybranych składników majątku, to dlatego, że nie widzą takich potrzeb (średnio 24,2% wskazań). Praktycznie zarządzający w jednostkach do 1000 ha UR (41,7%) oraz wartości kapitału własnego do 6 mln zł (33,3%) w głównej mierze nie widzieli potrzeb analizowania tej relacji. Spowodowane to mogło być stosowaniem przez zarządzających konserwatywnej polityki finansowej w przedsiębiorstwach.

Przy wyborze składników majątku bądź kapitału zarządzający w szczególności dbają o odpowiednią ilość i jakość środków trwałych, tak aby środki te były efektywnie wykorzystywane (średnio 60,6% – tabela 3). W przedsiębiorstwach o kapitale obcym długoterminowym o wartości powyżej 1,5 mln zł (78,6%) i wartości 0,5–1,5 mln zł (75,5%) zarządzający najbardziej starali się dbać o odpowiednią ilość i jakość środków trwałych, zwiększając ich efektywność. Zarządzający

TABELA 1. Zakres analizy relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych [%]

Wyszczególnienie	Kryterium grupowania przedsiębiorstw							Średnio			
	powierzchnia UR (ha)		aktywa obrotowe (mln zł)	kapitał własny (mln zł)	kapitał obcy długoterminowy mln zł						
	<1000	1000-3000	>3000	<2,5	>2,5	<6			>6	<0,5	0,5-1,5
1. Czy zarządzający analizują kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych?											
a) tak	41,7	72,7	60,0	40,0	60,7	33,3	63,0	63,6	62,5	50,0	57,6
b) nie	58,3	27,3	40,0	60,0	39,3	66,7	37,0	36,4	37,5	50,0	42,4
1a) Jeśli zarządzający analizują kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych, to jakie są tego motywy?											
a) zarządzający starają się, aby aktywa obrotowe były wartościowo wyższe niż aktywa trwałe	16,7	18,2	0,0	20,0	10,7	16,7	11,1	9,1	12,5	14,3	12,1
b) zarządzający dopasowują aktywa trwałe do obrotowych w zależności od aktualnych potrzeb przedsiębiorstwa	0,0	27,3	0,0	20,0	7,1	16,7	7,4	9,1	12,5	7,1	9,1
c) zarządzający analizują relacje aktywów obrotowych do aktywów trwałych, gdyż ma to wpływ na płynność finansową przedsiębiorstwa	33,3	45,5	60,0	20,0	50,0	16,7	51,9	54,5	62,5	28,6	45,5
1b) Jeśli zarządzający nie analizują kształtowania się relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych, to dlatego, że...											
a) nie ma takich potrzeb	41,7	18,2	30,0	40,0	28,6	50,0	25,9	27,3	12,5	42,9	30,3
b) po dokonaniu analiz zarządzający uznali, iż nie ma to wpływu na decyzje operacyjne i inwestycyjne	8,3	0,0	10,0	20,0	3,6	0,0	7,4	9,1	0,0	7,1	6,1

c) po przeprowadzeniu analiz tych relacji zarządzający uznali, że nie ma to wpływu na wyniki finansowe przedsiębiorstwa	0,0	9,1	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	3,7	0,0	12,5	0,0	3,0
d) brak jest technicznych i merytorycznych możliwości przeprowadzenia takich analiz	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	16,7	0,0	0,0	12,5	0,0	3,0

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 2. Zakres analizy kształtowana się relacji kapitałowo-majątkowych [%]

Wyszczególnienie	Kryterium grupowania przedsiębiorstw											
	powierzchnia UR (ha)			aktywa obrotowe (mln zł)		kapitał własny (mln zł)		kapitał obcy długoterminowy (mln zł)			Średnio	
	<1000	1000-3000	>3000	<2,5	>2,5	<6	>6	<0,5	0,5-1,5	>1,5		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. Czy zarządzający analizują relacje kapitału stałego do wybranych składników majątku?												
a) tak, gdyż kapitał stały powinien być co najmniej równy wartości aktywów trwałych przedsiębiorstwa	16,7	9,1	30,0	40,0	14,3	33,3	14,8	9,1	25,0	21,4	18,2	
b) tak, gdyż finansowanie majątku trwałego kapitałem stałym daje gwarancje bezpiecznego funkcjonowania w dłuższym okresie	41,7	45,5	50,0	40,0	46,4	16,7	51,9	54,5	75,0	21,4	45,5	

TABELA 2, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
c) tak, gdyż nieprzestrzeganie reguł rachunkowości finansowania majątku trwałego kapitałem stałym prowadzi do niebezpieczeństwa utraty płynności finansowej	25,0	36,4	40,0	20,0	35,7	16,7	37,0	27,3	50,0	28,6	33,3
d) nie, gdyż zarządzający nie widzą takich potrzeb	41,7	18,2	10,0	20,0	25,0	33,3	22,2	27,3	12,5	28,6	24,2
e) nie, gdyż zarządzający uważają, że nie ma to wpływu na wyniki finansowe	8,3	0,0	0,0	0,0	3,6	16,7	0,0	0,0	0,0	7,1	3,0
2. Czy zarządzający analizują relacje pomiędzy poszczególnymi składnikami majątku a źródłami ich finansowania?											
a) nie, gdyż zarządzający nie widzą takich potrzeb	50,0	9,1	20,0	40,0	25,0	33,3	25,9	36,4	0,0	35,7	27,3
b) zarządzający zwracają uwagę, aby majątek trwały był finansowany kapitałem własnym/obcym długoterminowym	41,7	90,9	70,0	40,0	71,4	50,0	70,4	54,5	87,5	64,3	66,7
c) zarządzający zwracają uwagę, aby majątek obrotowy był finansowany kapitałem własnym/obcym długoterminowym	25,0	0,0	30,0	20,0	17,9	16,7	18,5	27,3	25,0	7,1	18,2

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 3. Zakres analizy składników majątku i źródeł finansowania [%]

Wyszczególnienie	Kryterium grupowania przedsiębiorstw											Średnio
	powierzchnia UR (ha)		aktywa obrotowe (mln zł)		kapitał własny (mln zł)		kapitał obcy długoterminowy (mln zł)					
	<1000	1000-3000	<2,5	>2,5	<6	>6	<0,5	0,5-1,5	>1,5			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. Które składniki majątku bądź kapitału zarządzający poddają szczególnym analizom?												
a) zarządzający starają się pozyskać kapitał do finansowania środków trwałych	33,3	36,4	50,0	60,0	35,7	33,3	40,7	36,4	37,5	42,9	39,4	
b) zarządzający starają się o pozyskanie długoterminowych kredytów, w celu utrzymania bezpieczeństwa finansowego	50,0	45,5	0,0	40,0	32,1	50,0	29,6	36,4	50,0	21,4	33,3	
c) zarządzający kładą nacisk na utrzymanie minimalnych zasobów gotówkowych, w celu utrzymania płynności finansowej	8,3	18,2	20,0	20,0	14,3	16,7	14,8	36,4	0,0	7,1	15,2	
d) zarządzający dbają o odpowiednią ilość i jakość środków trwałych, aby środki trwałe były efektywnie wykorzystane	58,3	54,5	70,0	20,0	67,9	50,0	63,0	27,3	75,0	78,6	60,6	

TABELA 3, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2. Jaki poziom relacji zobowiązań w stosunku do majątku ogółem (ogólne zadłużenie majątku) uznaje Pan/Pani za bezpieczny?											
a) do 10%	16,7	18,2	20,0	20,0	17,9	16,7	18,5	27,3	0,0	21,4	18,2
b) do 20%	58,3	36,4	40,0	60,0	42,9	50,0	44,4	54,5	75,0	21,4	45,5
c) do 30%	8,3	0,0	40,0	0,0	17,9	0,0	18,5	9,1	25,0	14,3	15,2
d) do 40%	16,7	45,5	0,0	20,0	21,4	33,3	18,5	9,1	0,0	42,9	21,2
e) pow. 40%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne.

zdecydowali, iż będą pozyskiwać kapitał do finansowania środków trwałych (średnio 39,4%). Taką opinię wyraziło w większości zarządzających z jednostek o wartości aktywów obrotowych poniżej 2,5 mln zł (60%) oraz z przedsiębiorstw o powierzchni powyżej 3000 ha UR (50%). Na pozyskiwanie długoterminowych kredytów, w celu utrzymania bezpieczeństwa finansowego, zarządzający wskazywali średnio 33,3%. Odnotowano po 50% odpowiedzi w tym zakresie w tych o powierzchni do 1000 ha UR, w jednostkach o wartości kapitału własnego do 6 mln zł i przedsiębiorstwach o kapitale obcym długoterminowym – 0,5–1,5 mln zł. Reasumując, można stwierdzić, iż zarządzający przedsiębiorstwami rolniczymi analizują relacje majątkowo-kapitałowe, głównie przywiązując uwagę, aby wartość majątku trwałego była większa niż majątku obrotowego.

Za bezpieczny poziom relacji zobowiązań do majątku zarządzający w większości uznali wielkość nieprzekraczającą 20% (średnio 45,5% odpowiedzi). Dotyczyło to zwłaszcza zarządzających przedsiębiorstwami z jednostek o kapitale obcym długoterminowym na poziomie 0,5–1,5 mln zł (75%), przedsiębiorstw o wartości aktywów obrotowych do 2,5 mln zł (60%) i jednostek o powierzchni do 1000 ha UR (58,3%). Dwukrotnie mniej zarządzających wskazało za bezpieczne zadłużenie majątku na poziomie do 40% (średnio 21,2%). Wielkość tego zadłużenia akceptowali głównie przedsiębiorcy z jednostek o powierzchni 1000–3000 ha UR (45,5% wskazań) i o kapitale obcym długoterminowym powyżej 1,5 mln zł (42,9% wskazań). Najniższy poziom zobowiązań do majątku ogółem, tj. do 10% jako bezpieczny poziom relacji do ogólnego zadłużenia opowiedziało się średnio 18,2% przedsiębiorców. Praktycznie we wszystkich analizowanych grupach przedsiębiorstw (oprócz jednostek o kapitale obcym długoterminowym) odpowiedzi w tym zakresie były na zbliżonym poziomie i kształtowały się od 16,7% w grupie przedsiębiorstw o powierzchni do 1000 ha UR i wartości kapitału własnego do 6 mln zł, do 20% w jednostkach o powierzchni powyżej 3000 ha UR i wartości aktywów obrotowych do 2,5 mln zł. Podsumowując, można stwierdzić, iż zarządzający przedsiębiorstwami rolniczymi kontrolują stan zobowiązań tak, aby ogólne zadłużenie majątku nie było zbyt wysokie.

Tabela 4 przedstawia preferencje zarządzających przedsiębiorstwami, dotyczące wykorzystania kredytów w finansowaniu majątku. Preferencyjny kredyt długoterminowy ma największe zastosowanie w przedsiębiorstwach rolniczych ze względu na to, iż jest najtańszy. Przedsiębiorcy preferencyjny kredyt długoterminowy wykorzystują głównie na finansowanie majątku trwałego (średnio 57,6% wskazań). Najwięcej zarządzających taką opinią akceptowało z przedsiębiorstw o powierzchni powyżej 3000 ha UR (80%), natomiast najmniej zarządzających zgodziła się z tym stwierdzeniem w jednostkach o wartości kapitału własnego do 6 mln zł (33,3%). Zarządzający wskazali, iż finansują majątek trwały preferencyjnym kredytem długoterminowym, gdyż jest najkorzystniejszym



TABELA 4. Preferencje wykorzystania kredytów w finansowaniu majątku [%]

Wyszczególnienie	Kryterium grupowania przedsiębiorstw										Średnio
	powierzchnia UR (ha)		aktywa obrotowe (mln zł)	kapitał własny (mln zł)	kapitał obcy długoterminowy (mln zł)			Średnio			
	<1000	1000–3000			>3000	<2,5	>2,5		<6	>6	
1. Który z kredytów długoterminowych w finansowaniu majątku trwałego jest więcej wykorzystywany w Pana/Pani przedsiębiorstwie?											
a) majątek trwały głównie finansuje się preferencyjnym kredytem długoterminowym, gdyż jest najtańszy	41,7	54,5	80,0	40,0	60,7	33,3	63,0	63,6	50,0	57,1	57,6
b) majątek trwały głównie finansuje się komercyjnym kredytem długoterminowym, gdyż jest najłatwiejszy do uzyskania	0,0	9,1	0,0	0,0	3,6	0,0	3,7	0,0	0,0	7,1	3,0
c) majątek trwały głównie finansuje się preferencyjnym kredytem długoterminowym, gdyż jest najkorzystniejszym źródłem finansowania	75,0	45,5	30,0	80,0	46,4	100,0	40,7	27,3	100,0	42,9	51,5
d) inne	0,0	9,1	10,0	0,0	7,1	0,0	7,4	9,1	0,0	7,1	6,1

2. Jaki jest cel finansowania majątku obrotowego kredytem krótkoterminowym w Pana/Pani przedsiębiorstwie?											
a) zarządzający pozyskany kredyt krótkoterminowy przeznaczają na zakup drobnych urządzeń technicznych	8,3	18,2	0,0	40,0	3,6	33,3	3,7	0,0	12,5	14,3	9,1
b) zarządzający pozyskany kredyt przeznaczają na zwiększenie zapasów środków do produkcji, w celu unikania przestoju w prowadzonej działalności	25,0	18,2	0,0	0,0	17,9	33,3	11,1	0,0	12,5	28,6	15,2
c) zarządzający przeznaczają pozyskany kapitał krótkoterminowy na zakup materiałów do produkcji	66,7	72,7	60,0	60,0	67,9	50,0	70,4	90,9	50,0	57,1	66,7
d) inne	16,7	0,0	40,0	0,0	21,4	0,0	22,2	9,1	37,5	14,3	18,2

Źródło: Opracowanie własne.

źródłem finansowania (średnio 51,5% wskazań). W największym stopniu tak odpowiedzieli przedsiębiorcy z jednostek o wartości kapitału własnego do 6 mln zł oraz o kapitale obcym długoterminowym – 0,5–1,5 mln zł (100% wskazań). Trzeba jednak zwrócić uwagę na to, iż w analizowanych przedsiębiorstwach odpowiedzi co do wykorzystania preferencyjnego kredytu długoterminowego były na zróżnicowanym poziomie, w przeciwieństwie do gospodarowania kredytem krótkoterminowym. Zarządzający przedsiębiorstwami uznali, iż pozyskany kredyt krótkoterminowy przeznaczają na zakup materiałów do produkcji (średnio 66,7%). Takiego zdania najwięcej przedsiębiorców było z jednostek o kapitale obcym długoterminowym (90,9%). Jako uzupełnienie do wypowiedzi związanych z korzystaniem z kredytu krótkoterminowego, zarządzający wskazali, iż nie korzystają z kredytu krótkoterminowego w celu finansowania majątku obrotowego (średnio 18,2%). Jeżeli zarządzający są zmuszeni do zaciągnięcia tego kredytu, to tylko do zapewnienia środków w związku z nierównomiernym rozkładem dochodów w ciągu roku. Zdanie to dominowało wśród przedsiębiorców z jednostek o powierzchni powyżej 3000 ha UR (40%) oraz tych o kapitale obcym długoterminowym – 0,5–1,5 mln zł (37,5%). W najmniejszym stopniu zarządzający pozyskany kredyt krótkoterminowy przeznaczają na zakup drobnych urządzeń technicznych (średnio 9,1%) oraz na zwiększenie zapasów środków do produkcji, w celu unikania przestoju w prowadzonej działalności (średnio 15,2%). Podsumowując, można stwierdzić, iż przedsiębiorcy finansują majątek obrotowy głównie kapitałem własnym.

WNIOSKI

W opracowaniu przedstawiono opinię zarządzających przedsiębiorstwami rolniczymi z zakresu analizy relacji aktywów obrotowych do aktywów trwałych. Dodatkowo przedstawiona została opinia na temat analizy składników majątkowych i źródeł ich finansowania oraz preferencyjnym wykorzystaniu kredytów w finansowaniu majątku. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Kształtowanie się relacji aktywów obrotowych do trwałych średnio w badanych przedsiębiorstwach rolniczych analizuje 57,6% zarządzających. Najwięcej przedsiębiorców analizowała te relacje w jednostkach o powierzchni 1000–3000 ha UR. Głównym motywem do prowadzenia analizy kształtowania się relacji aktywów obrotowych do trwałych według zarządzających był ich wpływ na płynność finansową. Przedsiębiorcy, którzy nie przeprowadzali tej analizy, uważali, iż nie widzą takich potrzeb.
2. W większości zarządzający w przedsiębiorstwach rolniczych analizują relacje kapitału stałego do składników majątkowych, ze względu na bezpieczeństwo



- ich funkcjonowania w dłuższym czasie. Zarządzający, którzy nie dokonują analiz relacji kapitału stałego do wybranych składników majątkowych, uzasadniali to brakiem potrzeb wynikających z wykonywania porównań relacji kapitałowo-majątkowych. Z kolei zarządzający dokonywali analiz dotyczących zależności między poszczególnymi składnikami majątku a źródłami ich finansowania. Zarządzający zwracali szczególną uwagę, aby majątek trwały był finansowany kapitałem własnym lub obcym długoterminowym.
3. Zarządzający wskazali, iż w przedsiębiorstwach finansują głównie majątek trwały preferencyjnym kredytem długoterminowym, gdyż jest najtańszym źródłem finansowania. Dodatkowo zarządzający uznali, iż preferencyjny kredyt długoterminowy w finansowaniu majątku trwałego jest najkorzystniejszym źródłem finansowania. Daje to gwarancję bezpieczeństwa w zakresie finansowania w długim horyzoncie czasowym.
 4. Głównym celem finansowania majątku obrotowego kredytem krótkoterminowym jest zakup materiałów do produkcji. Najmniej zarządzający chcą przeznaczać kredyt krótkoterminowy do finansowania drobnych urządzeń technicznych. Świadczy to o racjonalnym wykorzystywaniu kredytów krótkoterminowych do finansowania majątku obrotowego.

Spis literatury

- ADAMOWSKI Z. 1973: Podstawy ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw rolnych. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- FOLGA J. 2009: Zarządzanie majątkiem obrotowym. [w:] Nowoczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa, A. Bielawska (red.), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- JAGIELSKA A. 2006: Syntetyczna analiza wskaźnikowa w ocenie efektywności gospodarowania środkami trwałymi. [w:] Współczesne problemy analizy ekonomicznej. Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, nr 1, Sopot, s. 143–151.
- JAJUGA K. 1999: Ryzyko projektu inwestycyjnego a ryzyko firmy [w:] Finanse, ryzyko i ekologia w procesach inwestycyjnych, H. Henzel (red.), Wydawnictwo Śląsk, Katowice, s. 181–188.
- JAJUGA T. 2000: Ryzyko i niepewność. [w:] Budżetowanie kapitałów. W. Pluta (red.), PWE, Warszawa.
- KARMAŃSKA A., WALIŃSKA E. 2006: Środki trwałe w prawie bilansowym i podatkowym. Wydawnictwo A.D. Mrągowski, Warszawa.
- TKACZUK M. 2004: Zarządzanie majątkiem trwałym przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (aspekty finansowe). Wydawnictwo OWSiZ, Olsztyn.
- WĘDZKI D. 2002: Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa. Oficyna Wydawnicza, Kraków.



THE ASSETS AND CAPITAL STRUCTURE RELATIONS IN OPINION OF MANAGEMENT OF AGRICULTURAL COMPANIES

Abstract. The paper presents the opinion of management of agricultural enterprises in the field of analysis of current assets to fixed assets relationship. Conducted research also analyzed the managers opinion concerning assets components and sources of their funding and preferential use of loans. The relationship of current assets to fixed were analyzed on average by 57.6% of managers, and the main motive for their perform was the impact on the financial liquidity of companies. Managers analyze the relationship of constant capital to certain components of assets on account of the long-term operating performance security. Managers pay special attention to analyzes relation between chosen assets and the sources of their funding. In this respect, entrepreneurs opted for financing fixed assets by equity and foreign long-term liabilities. Entrepreneurs have found that the preferential long-term credit cover the fixed assets financing due to the fact that it is the cheapest source of financing. Managers spend mainly the short-term credit to purchase materials for production, however they prefer to finance current assets by equity capital.

Key words: the relationship of assets and equity, the relationship of current assets and fixed assets, relation of fixed capital to assets

